

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
despre aprobarea raportului privind exercitarea
jurisdicției constituționale în 1998

Nr.1 din 22.01.99

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.16-18/5 din 18.02.1999

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător
Mihai COTOROBAI - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător
Gheorghe SUSARENCO - judecător

cu participarea judecătorilor-asistenți Ion Anton, Ion Bot, Aurel Chistruga, Elena Safaleru, Ilie Șevciuc, grefierii Aliona Balaban, în conformitate cu prevederile art. 10 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 80 din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în 1998 și

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Aprobă raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în 1998.

2. Se expediază raportul Parlamentului Republicii Moldova, Președintelui Republicii Moldova și Consiliului Superior al Magistraturii.

3. Prezenta Hotărîre este definitivă, împreună cu raportul se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE CURȚII
CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 22 ianuarie 1999.
Nr. 1.

R A P O R T

privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 1998

În conformitate cu art. 10 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 80 din Codul jurisdicției constituționale, se prezintă raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în 1998.

În anul 1998 la Curtea Constituțională au fost depuse 71 de sesizări, față de 64 în 1997. Autorii sesizărilor au solicitat 3 avize asupra inițiativei de revizuire a Constituției, interpretarea Constituției (15 sesizări), controlul constituționalității a 17 legi și 11 hotărîri și regulamente, adoptate de Parlament, 6 decrete ale Președintelui Republicii Moldova, 14 hotărîri și 15 dispoziții ale Guvernului.

3 sesizări au parvenit de la Președintele Republicii Moldova, 4 - de la Guvern, 1 - de la Curtea Supremă de Justiție, 2 - de la Procurorul General, 54 - de la deputați în Parlament, 6 - de la fracțiuni parlamentare și 1 - de la Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri).

Au fost soluționate 37 sesizări, s-au pronunțat 42 hotărîri (inclusiv 6 hotărîri în probleme ce țin de competența funcțională a Curții), 19 decizii și a fost emis un aviz. Prin aviz Curtea s-a pronunțat asupra inițiativei de revizuire a Constituției, iar prin 6 hotărîri au fost interpretate unele dispoziții ale Constituției. Au fost recunoscute neconstituționale, integral sau parțial, 2 legi, 5 hotărîri ale Parlamentului, un decret al Președintelui Republicii Moldova și 5 hotărîri ale Guvernului.

Curtea a confirmat rezultatele alegerii Parlamentului Republicii Moldova din 22 martie 1998 și, pe parcursul anului, a declarat aleși în calitate de deputați în Parlament, cu validarea mandatului, 9 candidați supleanți.

Curtea a revizuit două hotărâri ale sale, a adoptat 5 decizii de sistare a procesului privind controlul constituționalității unor acte normative. Nu au fost acceptate pentru examinare în fond 12 sesizări.

I. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR, REGULAMENTELOR ȘI
HOTĂRÎRILOR PARLAMENTULUI
(art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție)

La sesizarea Președintelui Republicii Moldova și a deputaților în Parlamentul de legislatura XIII-a Fiodor Angheli și Aurel Cepoi, Curtea a exercitat controlul constituționalității unor prevederi din Codul electoral și a Hotărârii Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998 "Privind asigurarea unității aplicării unor prevederi din Codul electoral pe întreg teritoriul republicii în campania electorală, la numărarea și atribuirea mandatelor, la confirmarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul de legislatura a XIV-a". Prin hotărârea menționată, Parlamentul a interpretat prevederile art. 13 alin. (3), art. 86 și 87 din Codul electoral.

În opinia autorilor sesizărilor, prevederile articolelor contestate contravin dispozițiilor art. 2 alin. (1), art. 16 alin. (2), art. 38, 54, 61 alin. (1) și (2), art. 66 lit. c), art. 72 alin. (2) lit. c) din Constituție.

Deputatul Fiodor Angheli a sesizat Curtea și asupra neconstituționalității prevederilor art. 73 alin. (2) din Codul electoral, potrivit cărora alegerile Parlamentului se efectuează într-o singură circumscripție electorală națională, precum și a prevederilor art. 203 din Codul electoral, care stipulează că Codul intră în vigoare la data publicării și se aplică de la data adoptării lui. Alegerile Parlamentului într-o singură circumscripție electorală națională nu garantează, în opinia autorului sesizării, alegerea în Parlament a reprezentanților Găgăuziei, prin urmare, se încalcă prevederile art. 16 alin. (2), 38 și 39 din Constituție, iar clauzele cuprinse în art. 203 din Codul electoral contravin art. 76 din Constituție, deoarece prevăd aplicarea Codului electoral nu din momentul intrării lui în vigoare, ci de la data adoptării.

În sesizarea Președintelui Republicii Moldova se menționa că sînt neconstituționale și prevederile art. 13 alin. (3) din Codul electoral, conform cărora, în cazul în care candidatul se află în stare de incompatibilitate cu funcția la care candidează, acesta își suspendă, pe durata campaniei electorale, activitatea în funcția pe care o deține. În sesizare se afirma că, potrivit art. 70 alin. (1) și (2) din Constituție, incompatibilitatea se referă la calitatea de deputat în Parlament, și nu la statutul de candidat pentru alegerile de deputați. Concomitent, seful statului a solicitat recunoașterea neconstituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998, invocînd argumentul că legiuitorul a interpretat prevederile art. 13 alin. (3), art. 86 și 87 din Codul electoral, care este lege organică. Or, acest lucru urma să fie făcut printr-o lege, și nu printr-o hotărâre.

În hotărârea sa Curtea a remarcat că art. 61 din Constituție statuează expres că Parlamentul este ales prin vot universal, egal, secret și liber exprimat, în baza legii electorale organice. Prin urmare, Parlamentul este în măsură să adopte orice tip de scrutin sau modalitate de atribuire a mandatelor de deputat. Rămîne la discreția organului legislativ să decidă care sistem electoral să fie aplicat - majoritar, proporțional sau mixt - și care să fie pragul electoral pentru concurenți în vederea includerii lor în operația de atribuire a mandatelor. Curtea a menționat că pragul electoral de 4%, stabilit pentru candidații independenți, nu îngrădește dreptul constituțional al cetățeanului de a solicita funcții politice sau publice cu titlu

individual și nu încalcă principiul egalității votului exprimat.

Curtea a recunoscut constituționale și prevederile art. 73 alin. (2) din Codul electoral. Alegerile pentru Parlamentul de legislatura a XIII-a, efectuate într-o singură circumscripție electorală națională, au demonstrat că în organul legislativ au fost aleși și reprezentanți ai minorităților naționale, inclusiv găgăuzi. Curtea, de asemenea, a considerat că restricția prevăzută de art. 13 alin. (3) din Codul electoral pentru candidații care se află în stare de incompatibilitate cu funcția la care candidează este conformă prevederilor art. 16 alin. (2), art. 39 alin. (3) și art. 54 din Constituție.

Curtea n-a susținut punctul de vedere al Președintelui Republicii Moldova, potrivit căruia hotărîrea Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998 contravine Constituției. Potrivit art. 66 lit. c) din Legea Supremă, una din atribuțiile de bază ale Parlamentului este interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării. Prin Hotărîrea nominalizată Parlamentul a interpretat dispozițiile art. 13 alin. (3), art. 86 și 87 din Codul electoral, ceea ce nu excede atribuțiilor sale constituționale. Din textul hotărîrii respective a Parlamentului reiese că organul reprezentativ suprem nu a modificat și nu a completat Codul electoral, ci a interpretat unele prevederi ale lui. Astfel, Curtea a recunoscut constituționale prevederile art. 13 alin. (3), art. 73 alin. (2), art. 86 și 87 din Codul electoral, precum și Hotărîrea Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998.

În același timp, Curtea, exercitînd controlul constituționalității Codului electoral în ansamblu, a constatat că unele norme nu sînt în deplină concordanță cu dispozițiile Legii Supreme. Spre exemplu, art. 39 alin. (6) din Codul electoral prevede că alegătorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare pe baza vizei de reședință. Sintagma "pe baza vizei de reședință" contravine art. 38 alin. (2) din Constituție.

În conformitate cu art. 142 alin. (3) din Codul electoral, problemele supuse referendumului republican se avizează în prealabil de către Curtea Constituțională, la solicitarea organului care declară referendumul. Această clauză din Codul electoral contravine vădit art. 135 alin. (1) lit. d) din Constituție. Curtea se poate pronunța asupra problemelor supuse referendumului republican numai după încheierea referendumului, și nu în prealabil.

Art. 142 alin. (4) din Codul electoral stipulează că actele adoptate prin referendum republican au putere juridică supremă, nu necesită confirmare și sînt executorii pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Curtea a constatat că sintagma "nu necesită confirmare" din articolul menționat, de asemenea, contravine art. 135 alin. (1) lit. d) din Constituție. Întrucît una din atribuțiile Curții este confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane, actele adoptate prin referendum pot avea putere juridică numai în cazul în care unica autoritate de jurisdicție constituțională confirmă rezultatele referendumului republican.

În conformitate cu dispozițiile art. 203, Codul electoral intră în vigoare la data publicării și se aplică de la data adoptării. Curtea a constatat că sintagma "și se aplică de la data adoptării" contravine dispozițiilor art. 76 din Constituție. Legea intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei, nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Codul electoral a fost adoptat de către Parlament la 21 noiembrie 1997 și publicat în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" nr. 81 din 8 decembrie 1997. Prin urmare, Parlamentul a dispus aplicarea unei legi organice inexistente (M.O., 1998, nr. 54-55, art. 23).

Au fost recunoscute neconstituționale și un șir de articole din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 "Despre statutul deputatului în Parlament" (în redacția Legii nr. 1215-XIII din 25 iunie 1997 "Privind modificarea și completarea Legii despre statutul deputatului în Parlament"), contestată de deputații în Parlamentul de legislatura a XIII-a Dumitru Diacov, Gheorghe Marin și Vladimir Solonari, după părerea

căroră art. 30, 30/1, 30/2 și 30/3 din această Lege contravin prevederilor constituționale.

Examinînd legea contestată, Curtea a constatat că, avînd în vedere că garanțiile de asigurare materială a deputatului sînt condiționate și indisolubil legate de exercitarea efectivă a mandatului de deputat, este evidentă ilegalitatea prevederilor art. 30 alin. (4) din Lege, potrivit căreia deputatului, cu o lună înainte de încetarea calității de deputat, i se plătește o indemnizație unică de concediere.

Conform art. 64 alin. (1) din Constituție, resursele financiare ale Parlamentului sînt prevăzute în bugetul de stat aprobat de acesta. Prin urmare, art. 30 alin. (4), art. 30/2 din Legea despre statutul deputatului în Parlament, care obliga Banca Națională a Moldovei să acopere cheltuielile legate de plata indemnizației unice de concediere a deputatului la expirarea duratei mandatului și să acorde credite deputaților în Parlament, contravin principiilor constituționale, potrivit căroră statul este dator să asigure protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară (art. 126 alin. (2) lit. c) din Constituție).

Analizînd prevederile art. 30 alin. (5) din Lege, Curtea a constatat că ele contravin art. 28 din aceeași Lege, care stipulează că în perioada de exercitare a mandatului de deputat contractul de muncă se suspendă și că, după expirarea mandatului, deputatului i se garantează loc de muncă (serviciu) anterior, iar în lipsa acestuia i se acordă un loc de muncă (serviciu) echivalent la aceeași unitate sau la alta, cu consimțămîntul lui. Astfel, stabilind că, în cazul neangajării deputatului după expirarea mandatului într-o altă funcție, lui i se plătește pentru fiecare lună de neangajare în cîmpul muncii o indemnizație egală cu mărimea tuturor plăților deputatului pentru o lună, dar nu mai mult de 6 luni, perioada pentru care i se menține vechimea în muncă neîntreruptă, Parlamentul a încălcat art. 63 și 69 din Constituție, prelungind, de fapt, mandatul deputaților.

Conform art. 30/1 din Lege, după expirarea mandatului, funcția de deputat în Parlament se asimilează funcțiilor publice de rangul I, prevăzute în Legea serviciului public. Acest articol contravine prevederilor Legii serviciului public nr. 443-XIII din 4 mai 1995, care este baza legislativă a activității serviciului public și care în art. 3 alin. (3) stabilește expres că sfera de acțiune a Legii serviciului public nu se extinde asupra deputaților în Parlament (M.O., 1998, nr. 26-27, art. 14).

Hotărîrea în cauză a Curții a fost adoptată la 17 februarie 1998 și publicată la 23 martie 1998. La 2 aprilie 1998 Parlamentul adoptă însă alte 4 hotărîri: nr. 1622-XIII "Cu privire la acordarea unor garanții sociale deputaților în Parlament după expirarea mandatului", nr. 1623-XIII "Cu privire la pensia deputaților", nr. 1624-XIII "Cu privire la conferirea gradelor de calificare" și nr. 1625-XIII "Privind acordarea unei indemnizații unice", care, după cum a constatat Curtea în Decizia nr. 2 din 16 aprilie 1998, în esență substituie articolele respective din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 "Despre statutul deputatului în Parlament", care, prin Hotărîrea Curții nr. 7 din 17 februarie 1998, fuseseră declarate neconstituționale.

În decizie Curtea a constatat că, potrivit art. 72 alin. (3) lit. c) și j) din Constituție, organizarea și funcționarea Parlamentului, regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială se reglementează nu prin hotărîri, ci prin lege organică, care, în conformitate cu art. 66 lit. c) din Constituție, asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării. În acest sens, pct. 1 din Hotărîrea nr. 7, prin care au fost recunoscute neconstituționale art. 30, 30/1, 30/2 și 30/3 din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1997 "Despre statutul deputatului în Parlament" în redacția Legii nr. 1215-XIII din 25 iunie 1997, a fost completat cu sintagma ":și actele normativ-legislative similare ca sens adoptate ulterior". Punctul 2 al Hotărîrii Curții, cu un nou conținut, a stabilit că toate cele patru hotărîri ale Parlamentului din 16 aprilie 1998 (nr. 1622-XIII, nr. 1623-XIII, nr. 1624-XIII și nr. 1625-XIII) sînt neconstituționale și

fără efect juridic (M.O., 1998, nr. 40-41, art. 19).

A fost recunoscută neconstituțională și Legea nr. 101-XIV din 22 iulie 1998 "Pentru rectificarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 1998", examinată de Curtea Constituțională la sesizarea deputatului Victor Cecan.

Referitor la art. 16 alin. (2) din Legea nr. 1424-XIII în redacția Legii nr. 101-XIV, Curtea a reținut că dreptul subiectiv, constituit în baza unei legi anterioare, nu poate fi atins de cel născut sub imperiul unei legi posterioare. În caz contrar, ar putea să se înțeleagă că Legea nouă e susceptibilă aplicării unor fapte din trecut, ceea ce contravine dispozițiilor art. 22 din Constituție. Or, indicația cuprinsă în sintagma "începînd cu 1 ianuarie 1998" din art. 16 alin. (2) în redacția Legii nr. 101-XIV este contrară principiului enunțat.

În problema încălcării de către legislativ a procedurii de votare, invocată de autorul sesizării, Curtea a menționat că, potrivit art. 36 alin. (2) din Regulamentul Parlamentului, ședințele legislativului sînt deliberative cu participarea majorității deputaților aleși.

Din stenograma ședinței parlamentare s-a stabilit că la ședință au asistat 51 deputați (din 101 validați) și tot 51 au votat pentru adoptarea Legii. Curtea a constatat că Legea nu a întrunit numărul necesar de voturi, mai mult decît atît, ea a fost examinată într-o ședință nedeliberativă, fără a se ține seama de rigorile impuse atît de art. 74 alin. (1) din Constituție, cît și de art. 36 alin. (2) din Regulamentul Parlamentului. Prin aceasta Parlamentul a încălcat procedura de adoptare a unei legi organice, fapt pentru care Legea nr. 101-XIV din 22 iulie 1998 a fost recunoscută neconstituțională (M.O., 1999, nr. 1-2, art. 2).

La sesizarea Curții Supreme de Justiție, Curtea Constituțională a exercitat controlul constituționalității Legii nr. 970-XIII din 24 iulie 1996 "Cu privire la instanțele judecătorești economice", a Legii nr. 942-XIII din 18 iulie 1996 "Pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală" și a Legii nr. 1171-XIII din 30 aprilie 1997 "Pentru modificarea și completarea Legii "Cu privire la instanțele judecătorești economice și a Codului de procedură civilă". Curtea Supremă de Justiție a solicitat recunoașterea tuturor legilor menționate drept neconstituționale din mai multe considerente.

În procesul examinării sesizării Curtea a stabilit că, potrivit prevederilor art. 114 și 115 din Constituție, este interzisă înființarea de instanțe extraordinare și justiția se înfăptuiește în numele legii doar prin Curtea Supremă de Justiție, prin Curtea de Apel, prin tribunale și judecătorii. Totodată, art. 115 alin. (2) din Constituție prevede că pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate. Înființarea și funcționarea judecătoriilor specializate sînt prevăzute în Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995. Art. 15 alin. (2) din Legea menționată stipulează expres că pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, conform legii, instanțe judecătorești economice, militare etc.

Din cele arătate reiese că Legea Supremă statuează că organizarea, competența și procedura examinării cauzelor de către instanțele specializate se reglementează prin lege organică. Potrivit Legii nr. 970-XIII din 24 iulie 1996, instanțele judecătorești economice, ca parte componentă a sistemului judecătoresc, sînt constituite de către Parlament în baza Constituției și Legii privind organizarea judecătorească.

Abilitarea Judecătoriei Economice cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională este, în opinia Curții Supreme de Justiție, contrară prevederilor art. 115 din Constituție. Însă nici art. 115, nici oricare alt articol din Constituție nu denumeste subiecții cu dreptul de sesizare a Curții. Potrivit art. 135 alin. (2) din Constituție, subiecții abilitați cu dreptul de sesizare a Curții sînt nominalizați în Legea cu privire la Curtea Constituțională. Dreptul Judecătoriei Economice, precum și al altor subiecți de a sesiza Curtea este prevăzut de art. 25 lit. e) din Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Pentru aceste considerente, abilitarea Judecătoriei Economice cu dreptul de a sesiza Curtea nu contravine Constituției.

Curtea nu a reținut nici argumentul din sesizare referitor la art. 278/60 din Codul de procedură civilă, prin care se susținea că abilitarea Președintelui Curții Supreme de Justiție, a Procurorului General și a Președintelui Judecătoriei Economice cu dreptul de a ataca cu recurs la Curtea Supremă de Justiție hotărârile irevocabile date de Judecătoria Economică contravine principiilor constituționale privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor. Dispozițiile art. 119 din Constituție prevăd expres că părțile interesate și organele de stat competente pot exercita, în condițiile legii, căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești. Curtea a considerat că textul articolului nominalizat instituie un drept fundamental, care trebuie să guverneze activitatea de îndeplinire a justiției. Deși Constituția abilitază părțile interesate și organele de stat competente cu dreptul de a exercita, în condițiile legii, căile de atac asupra hotărârilor judecătorești, nu se poate afirma că acest drept contravine principiilor privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor. Președintele Curții Supreme de Justiție, Procurorul General și Președintele Judecătoriei Economice sînt abilitați cu dreptul de a ataca hotărârile judecătorești doar prin art. 278/60 din Codul de procedură civilă. Pentru considerentele expuse, Curtea a recunoscut constituționale legile contestate în sesizarea Curții Supreme de Justiție (M.O., 1998, nr. 14-15, art. 10).

La sesizările Președintelui Republicii Moldova și a 10 deputați în Parlamentul de legislatură a XIII-a, Curtea a exercitat controlul constituționalității sintagmei "sau din propria inițiativă a Parlamentului" din Legea nr. 1399-XIII din 5 decembrie 1997 "Cu privire la modificarea art. 7 din Legea audiovizualului", a Hotărârilor Parlamentului nr. 1383-XIII și nr. 1385-XIII din 26 noiembrie 1997, prin care Parlamentul a interpretat prevederile art. 7 alin. (2) din Legea audiovizualului. Potrivit actelor nominalizate, Președintele Companiei de Stat "Teleradio-Moldova", directorul general al Televiziunii și directorul general al Radiodifuziunii pot fi eliberați din funcție și din propria inițiativă a Parlamentului, fără consultarea prealabilă a Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

Considerînd că Parlamentul a creat o autoritate publică autonomă neprevăzută de Constituție, prin care fapt și-a depășit competențele constituționale, încălcînd principiul separației puterilor în stat, deputatul Victor Cegan a solicitat și controlul constituționalității a 26 de articole din Legea audiovizualului nr. 603 din 3 octombrie 1995 (art. 7 alin. (2), art. 13 alin. (1), art. 14, art. 15 alin. (2) și (3), art. 16 alin. (1), art. 17 alin. (3), art. 18 alin. (3), art. 19 alin. (1), art. 21, art. 22 alin. (2), art. 25, art. 31-39, art. 41, art. 43, art. 46, art. 47, art. 50, art. 51).

Examinînd aceste sesizări, Curtea a apreciat că pentru asigurarea rolului statului de garant al dreptului persoanei la informare, statul, prin autoritatea sa legiuitoare, este în drept să stabilească, în baza art. 66 lit. r) și art. 107 alin. (2) din Constituție, reguli generale de gestionare atît a sistemului public de emisie, cît și a celui privat. Curtea a arătat că formarea, prin Legea nr. 603-XIII din 3 octombrie 1995, a Consiliului Coordonator al Audiovizualului, care dirijează activitatea tuturor companiilor, studiourilor, posturilor, organizațiilor în domeniul audiovizualului, nu excede competențelor Parlamentului și nu constituie o încălcare a art. 6 din Constituție.

Curtea nu a reținut nici punctul de vedere al Președintelui Republicii Moldova, potrivit căruia sintagma "sau din propria inițiativă a Parlamentului", cuprinsă în art. 7 alin. (2) din Legea audiovizualului în redacția Legii nr. 1399-XIII din 5 decembrie 1997, contravine art. 6, 31, 32 și 34 din Constituție, diminuează autonomia Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Potrivit art. 66 lit. j) din Constituție, în situațiile prevăzute de lege, Parlamentul alege și numește persoane oficiale de stat. Numirea și eliberarea din funcție a persoanelor de conducere ale Companiei de Stat "Teleradio-Moldova",

care, prin statutul său, este o instituție de stat, și nu privată, este un drept constituțional al Parlamentului și nu constituie o ingerință în activitatea altor autorități. Sintagma în cauză a fost recunoscută constituțională (M.O., 1998, nr. 66-68, art. 28).

Deputatul Victor Cecan, prin două sesizări, a cerut controlul constituționalității a două articole din Codul de procedură civilă - art. 126 și art. 279 alin. 2 pct. 1) și alin. 3, pe care, după examinare, Curtea le-a recunoscut constituționale.

Asupra primului dosar Curtea a subliniat că încheierea asupra strămutării pricinii civile, care, potrivit art. 126 alin. 2 CPC, nu se supune nici unei căi de atac, este un act de dispoziție al primei instanțe, prin care pricina nu se soluționează în fond (art. 222 CPC), iar hotărîrea este dispoziția primei instanțe prin care pricina se soluționează în fond (art. 190 CPC). Astfel, Curtea a relevat că în cazul examinat prevederile art. 119 din Constituție, potrivit cărora părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac împotriva hotărîrilor judecătorești, nu sînt încălcate (M.O., 1998, nr. 44-46, art. 20).

Asupra celui de-al doilea dosar Curtea a precizat că, potrivit art. 43 alin. (1) din Legea cu privire la organizarea judecătorească, Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă, care asigură aplicarea corectă și unitară a legilor de către toate instanțele judecătorești. În concordanță cu locul și însemnătatea acestei instanțe în sistemul judecătoresc existent, legiuitorul a instituit un mod specific de exercitare a căilor de atac asupra hotărîrilor date în prima instanță de Curtea Supremă de Justiție. Principiul dublului grad de jurisdicție, consfințit de prevederile art. 119 din Constituție, este concretizat, în baza art. 72 alin. (3) lit. e) și art. 115 alin. (4) din Constituție, în normele de drept formulate în Codul de procedură civilă. Curtea a remarcat că în dispozițiile art. 119 din Constituție nu sînt specificate căile de atac și modalitatea exercitării lor, reglementarea acestor aspecte fiind lăsată în competența legislativului.

Spre deosebire de hotărîrile date în prima instanță de judecătoriile raionale, de sector și municipale, de judecătoriile militare și tribunale, care sînt supuse apelului la instanța ierarhic superioară, conform art. 279 alin. 2 pct. 1) CPC, hotărîrile date în prima instanță de Curtea Supremă de Justiție nu pot fi atacate cu apel. În consens cu prevederile constituționale, procedura exercitării căilor ordinare de atac este reglementată în capitolele 34 și 35 din Codul de procedură civilă. Totodată, legislația de procedură civilă permite, în situațiile stabilite de lege, și exercitarea căilor extraordinare de atac. Statuînd prin art. 302 alin. 1 pct. 1) CPC că hotărîrile date de Curtea Supremă de Justiție în prima instanță pot fi atacate cu recurs, legiuitorul a prevăzut și unele garanții pentru exercitarea acestui drept, potrivit cărora judecarea recursurilor împotriva hotărîrilor pronunțate de Curte în prima instanță se efectuează de Colegiul lărgit al Curții Supreme de Justiție într-un complet de 5 judecători (M.O., 1998, nr. 47-48, art. 21).

La sesizarea deputatului Ilia Trombițki, Curtea a exercitat controlul constituționalității art. 6 - 66 din Legea nr. 633-XIII din 10 noiembrie 1995 "Cu privire la modul de urmărire a impozitelor, taxelor și altor plăți". În opinia autorului sesizării, stipulările Legii cu privire la modul de urmărire a impozitelor, taxelor și altor plăți sub formă de executare silită a plăților prin sechestrarea bunurilor plătitorului contravin prevederilor Constituției, încalcă principiile fundamentale privind proprietatea.

În hotărîrea asupra cauzei examinate Curtea a specificat că Legea contestată stabilește normele de drept și principiile organizatorice de executare silită a plății impozitelor și taxelor, care constituie sistemul fiscal al Republicii Moldova, precum și a altor plăți nevărsate în termen la bugetul de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat și în fondurile extrabugetare.

Potrivit art. 46 alin. (2), (4) și (5), art. 54 din Constituție, drepturile și libertățile, inclusiv la proprietate, nu au un caracter absolut. Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi

restrîns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, inclusiv pentru apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor. Conform art. 58 alin. (1) din Constituție, cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice. Această obligație fundamentală are un caracter deosebit și este determinată de natura publică a puterii de stat, stabilită de art. 1 și art. 2 alin. (1) din Constituție. Impozitele și taxele, percepute în conformitate cu legislația fiscală, reprezintă condiția indispensabilă pentru existența statului, de aceea obligația de a plăti impozitele și taxele, fixată în art. 58 alin. (1) din Constituție, se extinde asupra tuturor contribuabililor ca o modalitate de revendicare necondiționată de către stat a drepturilor sale. Deci, urmărirea contribuțiilor financiare nu poate fi calificată ca lipsirea proprietarului de bunuri în mod spontan, ci reprezintă o constrângere necondiționată de executare a plăților ce derivă din obligația constituțional-publică. Curtea a arătat că argumentele autorului sesizării, potrivit cărora organele fiscale de stat atentează la proprietatea persoanelor juridice și fizice supuse fiscului, sînt neîntemeiate, deoarece pornirea executării silite a creanțelor fiscale se impune ca o necesitate în contextul stipulărilor art. 126-132 din Constituție în vederea recuperării creanțelor fiscale restante, ca o modalitate de percepere a veniturilor bugetare necesare pentru acoperirea cheltuielilor publice, prevăzute de legea bugetară anuală. Articolele contestate din Legea nr. 633-XIII din 10 noiembrie 1995 au fost recunoscute constituționale (M.O., 1998, nr. 16-17, art. 11).

Au fost recunoscute constituționale Legea privind Centrul de Analiză Bugetară și Financiară nr. 923-XIII din 11 iulie 1996 și Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 112-p din 29 octombrie 1996 despre promulgarea acestei legi. Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputaților Victor Cecan, Ilie Stamat și Victor Stepaniuc.

Examinînd dosarul, Curtea a constatat că, potrivit legii sus-numite, în cadrul Parlamentului, în scopul acordării asistenței de specialitate comisiilor și deputaților în Parlament, a fost creat Centrul pentru Analiză Bugetară și Financiară. Legea supusă controlului constituționalității a fost votată și adoptată potrivit procedurii prevăzute pentru legile ordinare. Întrucît prevederile Legii privind Centrul de Analiză Bugetară și Financiară nu reglementează domenii ale relațiilor sociale, care, potrivit dispozițiilor exprese ale Constituției, necesită să fie reglementate prin lege organică, alegerea procedurii de adoptare a legii și a categoriei acesteia - ordinară sau organică - ține de latitudinea Parlamentului. Curtea a remarcat, de asemenea, că Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 216 din 5 august 1996, prin care legea a fost trimisă Parlamentului spre reexaminare, a fost abrogat prin Decretul nr. 330 din 29 octombrie 1996. Retragerea obiecțiilor nu poate servi drept temei pentru invocarea neconstituționalității Decretului de promulgare a legii (M.O., 1998, nr. 94-95, art. 38).

Prin hotărîrea sa Curtea a confirmat constituționalitatea Legii nr. 114-XIV din 29 iulie 1998 "Pentru modificarea Legii privind investițiile străine", contestată de deputatul Victor Cecan. Analizînd materialele dosarului, Curtea a constatat că la 6 iulie 1998 Guvernul, prin Hotărîrea nr. 744, a aprobat și a prezentat Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea Legii privind investițiile străine. În baza acestui proiect, Parlamentul, la 29 iulie 1998, a adoptat Legea respectivă. Prin modificarea introdusă au fost anulate unele facilități suplimentare.

Art. 126 alin. (2) lit. h) din Constituție, invocat de autorul sesizării, stabilește că statul garantează inviolabilitatea investițiilor persoanelor juridice și fizice, inclusiv străine. Această inviolabilitate presupune că bunurile care fac obiectul investițiilor (valuta ca element al operațiunilor bancare, mecanismele tehnice, echipamentul, drepturile patrimoniale și nepatrimoniale ș.a.) nu pot fi supuse altui regim de proprietate, decît cel existent. Investițiile

străine, deci, nu pot fi expropriate, naționalizate sau supuse altor acțiuni decât prin lege și numai în cazul apărării intereselor naționale, cu condiția obligatorie de a se acorda în asemenea cazuri compensații.

Astfel, Curtea a menționat că obiectul sesizării - anularea prin textul legii a unor facilități fiscale suplimentare, stabilite pentru unii investitori străini, - nu se referă la asigurarea inviolabilității investițiilor lor (dreptul la proprietate), lucru garantat de art. 126 alin. (2) lit. h) din Constituție, ci la particularitățile regimului fiscal, stabilit pentru venitul legal obținut de investitorii străini în urma activității economice.

Curtea a specificat că orice venit legal, dobândit în urma unei activități, constituie sursă de impozitare și, implicit, de finanțare a cheltuielilor publice, prevăzute prin bugetul de stat, în afara unor excepții justificate, pe care le stabilește legislativul. Legislativul reglementează raporturile juridice referitoare la regimul fiscal în baza art. 132 din Constituție. Potrivit acestui articol, legislativul are libertatea de a stabili atât condiții generale de impozitare pentru agenții economici autohtoni, cât și condiții fiscale speciale, mai favorabile, pentru investitorii străini, important este însă că la stabilirea criteriilor de impozitare să nu fie încălcate dispozițiile constituționale referitoare la factorii economici de piață: libera inițiativă economică și concurența loială.

Curtea a remarcat că în ceea ce privește stabilirea sau anularea unor facilități fiscale, suplimentare la cele prevăzute deja pentru investitorii străini, legislativul este în drept să aprecieze dacă regimul fiscal este sau nu este favorabil atragerii investițiilor străine și care ar putea fi efectele modificării acestuia. Totodată, Curtea a arătat că opțiunea legislativului pentru stabilirea unor regimuri fiscale speciale, atâta timp cât ele nu contravin principiilor constituționale referitoare la economia de piață, nu poate face obiectul examinării de către Curte, deoarece aceasta ar însemna un amestec în activitatea legislativului. Curtea a recunoscut constituțională Legea nr. 114-XIV din 29 iulie 1998 (M.O., 1998, nr. 116-118, art. 45).

La sesizarea unui grup de deputați în Parlamentul de legislatura a XIII-a, Curtea a exercitat controlul constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr. 1288-XIII din 22 iulie 1997 "Cu privire la Proiectul individual de reorganizare și privatizare a Întreprinderii de Stat "Moldtelecom" (în continuare - "Proiectul individual").

Potrivit proiectului, Întreprinderea "Moldtelecom" urma să-și restructureze activitatea și să-și actualizeze metodele manageriale prin reorganizare într-o societate pe acțiuni. Patrimoniul existent al Întreprinderii "Moldtelecom" va constitui cota-parte de 60% a statului în capitalul Societății "Moldtelecom", fondată împreună cu partenerul strategic. În conformitate cu Hotărîrea nr. 628 din 11 septembrie 1995, Guvernul dirijează procesul de selectare a unui partener strategic pentru Întreprinderea "Moldtelecom" printr-un tender internațional.

În opinia autorilor sesizărilor, unele prevederi ale Proiectului individual, parte integrantă a Hotărîrii Parlamentului, nu sînt conforme normelor constituționale, și anume: măsurile concrete preconizate în Proiectul individual vin în contradicție cu principiile de bază ale proiectului însuși, cu legile Republicii Moldova, prin urmare cu Constituția țării, ceea ce va avea consecințe negative pentru economia țării, securitatea națională, suveranitatea statului, va leza drepturile și libertățile fundamentale. În cazul în care Societății "Moldtelecom" i se va acorda autorizația exclusivă pînă în anul 2005 pentru serviciile de telecomunicații de bază, pentru concurență sînt lăsate doar serviciile secundare, care constituie o parte neînsemnată în volumul total al serviciilor de telecomunicații. Înlocuirea monopolului de stat în domeniul telecomunicațiilor cu monopolul Societății "Moldtelecom" cu capital mixt, preconizată în Proiectul individual, constituie o dovadă a ignorării principiului dirijării tranziției ramurii telecomunicațiilor la regimul de concurență.

Analizînd Hotărîrea Parlamentului, Curtea a constatat că prevederile

Proiectului individual în partea referitoare la obiectivele politicii de ramură, strategia activității de ramură, în special, reorganizarea Întreprinderii "Moldtelecom" într-o societate pe acțiuni, procesul de selectare a unui partener strategic pentru Întreprinderea "Moldtelecom" prin intermediul unui tender public internațional, aprobarea schemei de reglementare generală a activității ramurii telecomunicațiilor sînt determinate de raporturile economice, sociale existente în țară, sînt adecvate regimului constituțional din Republica Moldova și sînt conforme cadrului legal în domeniu. Totodată, Curtea a relevat că nu se înscriu în cadrul legal prevederile Proiectului individual privind reglementarea serviciilor de telecomunicații închise concurenței imediate, asigurarea unui statut special pentru Republica Moldova în sfera politicii corporative generale, transferului drepturilor de proprietate, direcțiilor strategice de activitate ale Societății "Moldtelecom".

Deoarece reorganizarea Întreprinderii "Moldtelecom" prevede formarea în baza acesteia a unei societăți pe acțiuni (întreprinderi mixte), este nejustificată din punct de vedere constituțional prevederea Proiectului individual, conform căreia Societății "Moldtelecom" i se acordă autorizație exclusivă pentru activitatea în domeniul telecomunicațiilor internaționale pînă în anul 2005. Conform art. 9 alin. (3), art. 126 alin. (1) și (2) lit. b) din Constituție, factorii de bază ai economiei sînt piața, libera inițiativă economică, concurența loială, iar proprietatea privată și proprietatea publică sînt antrenate în concurență liberă.

Raportate la prevederile Constituției (art. 9, 126, 127 alin.(1) și (2) privind economia de piață, libertatea și ocrotirea formelor de proprietate, protecția concurenței loiale, sintagma "în special, în ce privește serviciile de telecomunicații închise concurenței imediate" din alin. 1 cap. 1 titlul IV și p.e) alin. 3 cap. 1 titlul V din Proiectul individual, care stipulează că statutul Societății "Moldtelecom" va asigura Republicii Moldova un statut special, inclusiv dreptul de veto în special asupra politicii corporative generale, transferului drepturilor de proprietate (care urmează să fie definite cu exactitate), precum și asupra direcțiilor strategice de activitate, sînt nejustificate.

Curtea a mai concluzionat că prevederile Proiectului individual nu încălcă normele constituționale, potrivit cărora statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare (art. 30 din Constituție). Acest obiectiv major - protejarea drepturilor omului (consumatorului) - este asigurat prin normele art. 4 și art. 34 din Legea telecomunicațiilor, titlul VI (cadrul legal) al Proiectului individual, art. 135 Cod penal. Aceste norme stabilesc în mod expres obligațiile persoanelor care activează în domeniul telecomunicațiilor, interdicțiile asupra conectării neautorizate, organele abilitate cu funcții de control și asigurarea confidențialității convorbirilor, precum și sancțiunile pentru încălcarea acestor norme. Din cele menționate rezultă că prevederile Proiectului individual în acest domeniu nu contravin dispozițiilor art. 30 din Constituție.

Este conformă cu art. 126 din Constituție și prevederea Proiectului individual privind dreptul pe care și-l rezervă Guvernul de a vinde investitorului strategic o cotă suplimentară de 15% din acțiunile pe care le deține în noua societate "Moldtelecom" (9% din totalul acțiunilor ei), deoarece protejarea intereselor naționale în domeniu va fi asigurată prin deținerea de către stat a cotei-părți de 51 la sută din acțiunile Societății "Moldtelecom".

Pentru temeiurile arătate, Curtea a recunoscut constituțională Hotărîrea Parlamentului nr. 1288-XIII din 22 iulie 1997 "Cu privire la Proiectul individual de reorganizare și privatizare a Întreprinderii de stat "Moldtelecom". Totodată, au fost recunoscute neconstituționale punctele 1, 2 și cap. 2 titlul III din Anexa la Hotărîrea Parlamentului, sintagma "în special, în ce privește serviciile de telecomunicații închise concurenței imediate" din Anexă și punctul e) alin. 3 cap. 1 titlul V din Anexă (M.O., 1998, nr. 62-65, art. 27).

Au fost recunoscute constituționale Hotărîrea Parlamentului nr. 130-XIV din 31 iulie 1998 "Privind abilitarea Guvernului Republicii Moldova cu dreptul de a autoriza transportarea combustibilului nuclear prelucrat" și Hotărîrea Guvernului nr. 861 din 14 august 1998 "Cu privire la autorizarea transportării combustibilului nuclear".

Temei pentru examinarea dosarului au servit sesizările unui grup de deputați, care susțineau că prevederile actelor respective sînt neconstituționale atît pentru motive de procedură, cît și de fond. După părerea autorilor sesizărilor, Regulamentul Parlamentului nu stabilește în mod expres că Guvernul prezintă Parlamentului spre examinare proiecte de hotărîri ale Parlamentului. Guvernul, este în drept să prezinte Parlamentului spre examinare doar proiecte de legi. În opinia lor, Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16 iunie 1993 interzice tranzitul deșeurilor nucleare de orice fel, stipulînd, prin art. 77, că "Republica Moldova nu va admite pe teritoriul ei construirea de termocentrale atomice, amplasarea și tranzitul armelor atomice, importul, amplasarea și tranzitul deșeurilor nucleare de orice fel", iar Legea privind deșeurile de producție și menajere nr. 1347-XIII din 9 octombrie 1997 conține definiția "deșeuri", care înglobează noțiunea de "combustibil nuclear prelucrat".

Pronunțîndu-se asupra problemelor ridicate, Curtea a subliniat că protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și de sănătate ale populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitatea de dezvoltare durabilă a societății pe viitor. Parlamentul a adoptat Legea privind protecția mediului înconjurător, care constituie cadrul juridic de bază general pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme de protecție a mediului. Prin art.77 din Legea sus-menționată a fost interzis tranzitul pe teritoriul Republicii Moldova al deșeurilor nucleare de orice fel.

La 27 august 1994 a intrat în vigoare Constituția Republicii Moldova, care nu conține norme speciale referitoare la materialul nuclear. În dezvoltarea cadrului legal privind protecția mediului, legislatorul a adoptat Legea privind deșeurile de producție și menajere, în care se dă definiția diferitelor tipuri de deșeuri, fără a se nominaliza însă deșeurile nucleare de orice fel. Totodată, legislatorul specifică în art.2 alin.(3) că "Gestionarea (utilizarea, evacuarea) deșeurilor radioactive, a sedimentelor apelor reziduale se efectuează în conformitate cu actele legislative în domeniu".

Legislatorul a adoptat, de asemenea, un bloc de legi speciale și a ratificat un șir de convenții internaționale, prin care a conturat un sistem complex de măsuri de protecție a mediului, inclusiv în cazul utilizării materialului nuclear. Astfel, prin Legea cu privire la radioprotecție și securitate nucleară nr.1440-XIII din 24 decembrie 1997 legiuitorul a definit un șir de noțiuni din domeniul radioprotecției și securității nucleare, inclusiv noțiunea de deșeuri radioactive, a numit instituțiile publice în calitate de organe competente să asigure protecția mediului, a vieții, sănătății și securității populației.

Legea cu privire la transporturi nr.1194-XIII din 21 mai 1994, prin art.13 alin.(9), a stabilit că "Traficul în tranzit pe teritoriul Republicii Moldova al mărfurilor deosebit de periculoase (reziduuri radioactive, deșeuri ale produselor chimice nocive și substanțelor toxice etc.) poate fi permis printr-o hotărîre specială a Guvernului de comun acord cu Parlamentul".

Din perspectiva legilor și a convențiilor internaționale examinate Curtea a conchis că, deși a folosit noțiuni diferite: deșeuri nucleare de orice fel, deșeuri radioactive, combustibil nuclear prelucrat, reziduuri radioactive, legislatorul, stabilind atît procedurile necesare, cît și autoritățile competente, a soluționat chestiunea transportării materialului nuclear la diferite etape de prelucrare. În pofida prezenței unor discrepante terminologice în actele legislative în domeniu, legislatorul a soluționat pozitiv chestiunea abordată de autorii sesizării. Totodată, legislatorul a stabilit procedura concretă pentru fiecare tranzit individual de materiale de acest fel, impunînd

adoptarea unei hotărîri speciale a Guvernului de comun acord cu Parlamentul. Această Hotărîre a Parlamentului, prin care Guvernul era abilitat cu dreptul de a elibera permis de transportare, nu constituie un act ce generează norme noi, ci, dimpotrivă, este întru totul subordonată legii. Ea indică subiectul (Guvernul) și obiectul, stabilite de normele generale. Curtea a relevat că Hotărîrea Parlamentului nr.130-XIV, atît prin conținutul său, cît și prin forma sa juridică, nu constituie o derogare de la lege, ci este subordonată direct legii și se încadrează atît în limitele cadrului legal, cît și ale normelor constituționale (art.60, 66, 72 din Constituție) (M.O., 1998,nr. 90-91, art. 35).

Curtea a examinat constituționalitatea unor sintagme din art. 1 și 3 ale Hotărîrii Parlamentului nr. 1181-XIII din 8 mai 1997 "Privind instituirea Comisiei pentru examinarea cazurilor de privatizare ilicită a unor obiecte" și din Hotărîrea Parlamentului nr. 1198-XIII din 29 mai 1997 "Privind privatizarea ilicită a sanatoriului-profilactoriu "Legkovik" și a constatat că Parlamentul, folosind noțiunea "abuz de serviciu" referitor la persoane concrete, nedispunînd de hotărîri ale instanței judecătorești, pronunțate în procese judiciare publice, a înfăptuit, practic, față de aceste persoane justiția, asumîndu-și funcțiile autorității judecătorești.

Curtea nu a pus la îndoială dreptul puterii legislative de a exercita controlul asupra activității executivului și de a se pronunța asupra activității Guvernului, în ansamblu, sau a unor membri ai lui, în particular. Or, aprecierea activității lor, utilizînd noțiuni ce sînt tratate de dreptul penal ca infracțiuni, cauze penale, constituie, în fond, învinuire de săvîrșire a unui delict și impune soluționarea cauzei penale de către instanța de judecată, de aceea o astfel de apreciere constituie o derogare de la art. 21 și 114 din Constituție.

Curtea a estimat, că aprecierea procesului de privatizare a sanatoriului-profilactoriu "Legkovik" drept ilicită, de asemenea, ține de soluționarea unui litigiu, adică de înfăptuirea justiției, și intră în atribuțiile autorității judecătorești. Din aceste considerente cuvîntul "ilicit", utilizat pentru aprecierea procesului de privatizare a unui obiectiv în denumirea și motivarea Hotărîrii nr. 1198-XIII, supuse controlului constituționalității, și în denumirea și motivarea Hotărîrii Parlamentului nr. 1181-XIII din 8 mai 1997 "Privind instituirea Comisiei pentru examinarea cauzelor de privatizare ilicită a unor obiecte" a fost calificat de Curte drept neconstituțional.

Prin art. 2 al acestei Hotărîri Parlamentul a stabilit că pentru încălcarea legislației în vigoare în procesul privatizării sanatoriului-profilactoriu "Legkovik" se acordă vot de neîncredere fostului ministru al privatizării și administrării proprietății de stat. De menționat că art. 106 alin. (1) din Constituție prevede că Parlamentul poate exprima vot de neîncredere Guvernului în ansamblu, și nu unui membru al acestuia în parte.

Curtea, de asemenea, a recunoscut neconstituționale și sintagma "abuz de serviciu" din art. 1 și art. 3 și propoziția din art. 2 al aceleiași Hotărîri a Parlamentului, prin care pentru încălcarea legislației în vigoare în procesul privatizării sanatoriului-profilactoriu "Legkovik", fostului ministru al privatizării și administrării proprietății de stat i s-a acordat vot de neîncredere (M.O., 1998, nr. 12-13, art. 8).

A fost recunoscută neconstituțională și Hotărîrea Parlamentului nr. 1521-XIII din 19 februarie 1998 "Asupra Programului de acțiuni primordiale de protecție a mediului în municipiul Chișinău pentru anii 1998-2001" (în continuare Programul A.P.P.M.), temei pentru examinarea dosarului servind sesizarea Guvernului.

Potrivit acestei Hotărîri, Fundației Ecologice "Mold-Eco" și Societății pe Acțiuni "Boeana-group", pentru anumite activități economice, li se acordau facilități fiscale anuale, iar în sarcina Curții de Conturi se punea exercitarea controlului asupra folosirii mijloacelor financiare acumulate de către executorii Programului A.P.P.M. ca urmare a facilităților fiscale și vamale acordate. Acțiunea

Hotărîrii Parlamentului nr. 1521-XIII se extindea asupra întregului termen de realizare a Programului A.P.P.M. și putea fi suspendată de Parlament, la recomandarea Curții de Conturi, în baza raportului anual al acesteia, prezentat Parlamentului. Această stipulare înseamnă, de fapt, acordarea efectivă a înlesnirilor fiscale executorilor Programului A.P.P.M.

Curtea a relevat că scutirea unor agenți economici de obligațiuni fiscale prin hotărîre a Parlamentului (și nu prin lege) contravine principiilor consfințite în art. 9 alin. (3), art. 66 lit.c) și h), art. 126 alin. (2) lit.b) din Constituție, art. 8 alin. (1) din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 "Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi" și art. 5 alin. (1) din Legea nr. 906-XII din 29 ianuarie 1992 "Privind limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței", în care se stipulează că statul trebuie să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, să protejeze concurența loială, creînd un cadru legislativ favorabil valorificării tuturor factorilor de producție. Potrivit art. 58 alin. (2) din Constituție, sistemul legal de impuneri trebuie să asigure ayezarea justă a sarcinilor fiscale.

Guvernul, conform art. 131 alin. (2) din Constituție și art. 12 pct. 3) din Legea cu privire la Guvern, este responsabil pentru executarea bugetului de stat și prezintă Parlamentului proiectele de rectificare a legii bugetare anuale cu includerea estimării revizuite de venituri, de cheltuieli obligatorii și de deficit sau de excedent rezultat. Avînd în vedere însă conținutul Hotărîrii Parlamentului nr. 1521-XIII, organul împuternicit cu executarea bugetului de stat a fost exclus din procesul legislativ. Este evident, a relevat Curtea, că în cazul respectiv, prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1521-XIII, a fost ignorat principiul constituțional de separație și colaborare a puterilor (M.O., 1998, nr. 96, art. 39).

La sesizarea deputaților Ion Ungureanu, Eugen Rusu și Victor Cecan, Curtea a exercitat controlul constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998 "Privind intrarea în vigoare a unor acte legislative adoptate de Parlament".

Din materialele dosarului reiese că la 26 februarie 1997 Parlamentul a adoptat Legea nr.1117-XIII "Privind bursele de mărfuri", iar la 20 noiembrie 1997 - Legea nr.1379-XIII "Privind amnistia unor categorii de persoane". Legile au fost prezentate Președintelui republicii spre promulgare. În temeiul art.93 alin.(2) din Constituție, ambele legi au fost trimise Parlamentului spre reexaminare. În ședințele plenare din 29 octombrie 1997 și din 29 ianuarie 1998 Parlamentul a reexaminat legile respective și le-a remis din nou Președintelui republicii pentru promulgare. Președintele republicii a trimis a doua oară legile nominalizate Parlamentului, care, după o nouă reexaminare, le-a trimis iarăși șefului statului pentru promulgare. Ca urmare a refuzului repetat al Președintelui republicii de a promulga legile, Parlamentul, prin Hotărîrea nr.1621-XIII din 2 aprilie 1998, a dispus publicarea Legii nr.1117-XIII din 26 februarie 1997 și Legii nr.1379-XIII din 20 noiembrie 1997 în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", cu specificarea că legile intră în vigoare la data indicată în textul lor.

Pronunțîndu-se asupra obiectului sesizării, Curtea a apreciat că prin Hotărîrea nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998, supusă controlului constituționalității, Parlamentul și-a arogat atribuții improprii. Nici art.66 din Constituție, nici o altă dispoziție constituțională nu atribuie astfel de prerogative legislativului. Potrivit art.74 alin.(3) din Constituție, Parlamentul, adoptînd legile, conform procedurilor legale, este obligat să le trimită spre promulgare Președintelui Republicii Moldova. Hotărîrea nr.1621-XIII din 2 aprilie 1998 constituie o ingerință în activitatea puterii executive, în exercitarea prerogativelor constituționale ale Președintelui republicii, o încălcare a principiului separației puterilor în stat, consacrat în art. 6 din Constituție.

Curtea a menționat, de asemenea, că exercițiul prerogativei atribuite Președintelui republicii prin art.93 alin.(1) din Constituție

nu este supus altei condiții decât celei care rezultă din textul Legii Supreme. În virtutea caracterului imperativ al dispoziției constituționale, Președintele este obligat să promulge legea adoptată de Parlament pe durata a cel mult două săptămâni de la data înregistrării ei la Președinție sau de la data înregistrării la Președinție în cazul reexaminării ei la cererea Președintelui (art.93 alin.(2). Dispozițiile art. 93 din Constituție sînt imperative, necondiționate și obligatorii atît pentru Președintele Republicii Moldova, cît și pentru Parlament.

După cum prevede art. 6 din Constituție, toate autoritățile publice sînt obligate să respecte principiul separației puterilor în stat. Constatînd că, prin adoptarea Hotărîrii nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998, legislativul a încălcat acest principiu, arogîndu-și atribuții improprii, Curtea a menționat că și Președintele republicii a încălcat acest principiu.

Dispoziitivul Hotărîrii Curții Constituționale nr. 9 din 26 februarie 1998 "Privind interpretarea unor prevederi ale art. 93 alin.(2) din Constituție" prevede expres următoarele: "Conform art. 93 alin.(2) din Constituție, Președintele Republicii Moldova, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, inclusiv ce țin de procedura adoptării acesteia, este în drept să o trimită în termen de cel mult două săptămâni Parlamentului spre reexaminare, dar numai o singură dată. În cazul în care Parlamentul își menține hotărîrea adoptată anterior, Președintele este obligat să promulge legea".

Astfel, în contextul prevederilor legale existente, cererile repetate ale Președintelui Republicii Moldova adresate Parlamentului de a reexamina legile adoptate constituie o încălcare a procedurii stabilite și, în consecință, o ingerință în activitatea legislativului. Constituția nu abilitază Președintele republicii cu prerogativa de a aprecia legalitatea sau ilegalitatea acțiunilor legislativului din punctul de vedere al respectării procedurii legislative și al corespunderii lor dispozițiilor constituționale. Asupra constituționalității legii adoptate, atunci cînd există divergențe de opinii, în baza art. 135 din Constituție, se pronunță Curtea Constituțională. În cazul examinat, refuzul repetat al Președintelui de a promulga legile, remițîndu-le Parlamentului pentru reexaminare (cu mențiunea că a fost încălcată procedura de votare), contravine dispozițiilor constituționale.

Pentru considerentele expuse, Curtea a recunoscut drept neconstituțională Hotărîrea Parlamentului nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998 și a indicat că Președintele Republicii Moldova va promulga Legea nr. 1117-XIII din 26 februarie 1997 și Legea nr. 1379-XIII din 20 noiembrie 1997 (M.O., 1998, nr. 70,art. 33).

A fost recunoscut neconstituțional și punctul 1 din Hotărîrea Parlamentului nr. 1596-XIII din 10 martie 1998 "Cu privire la acoperirea cheltuielilor suportate de S.A. "Livada" și deblocarea activității ei". Temei pentru examinarea acestui dosar a servit sesizarea Guvernului, care a considerat că Hotărîrea adoptată de Parlament, prin conținutul și esența problemelor abordate, contravine art. 6 din Constituție, precum și principiului constituțional de delimitare a competențelor între organele supreme ale puterii de stat.

Curtea a menționat că Hotărîrea respectivă a Parlamentului a fost adoptată în scopul scutirii Societății pe Acțiuni "Livada" de achitarea datoriei pentru creditul alocat și de plata penalităților la datoriile calculate Societății pe Acțiuni "Livada", dar netransferate la bugetul public național. Apreciînd în pct.1 al Hotărîrii restanțele la achitarea creditului în sumă de 2 603,4 mii lei drept pierderi, suportate de Societatea pe Acțiuni "Livada", Parlamentul a dispus ca acestea să fie acoperite din fondul de rezervă al Guvernului, suma menționată urmînd să fie folosită pentru stingerea creditului. Parlamentul, însă, nu este abilitat prin Constituție cu exercitarea unor asemenea împuterniciri, în plus, aceasta contravine principiului separației puterilor.

Potrivit art.37 din Legea nr.847-XIII din 24 mai 1996 "Privind sistemul bugetar și procesul bugetar" și art.4 din Regulamentul "Cu privire la modul de utilizare a mijloacelor din fondul de rezervă al

Guvernului", aprobat prin Legea nr.1228-XIII din 28 iunie 1997, mijloacele din fondul de rezervă se alocă numai în baza deciziilor Guvernului. Întrucît, potrivit legislației în vigoare, fondul de rezervă se aprobă prin Legea cu privire la bugetul anual (art.22 alin.(1) din Legea nr.847-XIII din 24 mai 1996), modificarea acestuia, conform prevederilor Constituției, constituie obiectul reglementării legale. Substituirea reglementării legale printr-un act subordonat legii, așa cum este hotărîrea Parlamentului, este inadmisibilă.

Curtea a menționat că în Hotărîrea respectivă a Parlamentului sînt abordate chestiuni de ordin jurisdicțional referitoare la aspectul juridico-civil, care urmau să fie soluționate pe cale judiciară. Adoptînd această hotărîre, Parlamentul si-a arogat atribuțiile autorității judecătorești. Astfel, punctul 1 din Hotărîrea Parlamentului nr.1596-XIII din 10 martie 1998 "Cu privire la acoperirea cheltuielilor suportate de Societatea pe Acțiuni "Livada" și deblocarea activității ei" contravine art.6, 7 și 114 din Constituție, fapt pentru care, a fost recunoscut neconstituțional (M.O., 1999, nr. 1-2, art. 4).

II. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII DECRETELOR PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA (art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție)

La sesizarea deputatului Victor Cegan, Curtea a exercitat controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.315 din 8 noiembrie 1995 "Cu privire la crearea pe lîngă Guvernul Republicii Moldova a Consiliului coordonator în problemele combaterii criminalității și corupției, menținerii ordinii de drept", a Hotărîrii Guvernului nr.837 din 21 noiembrie 1994 "Privind unele măsuri de combatere a criminalității și asigurării ordinii de drept în Republica Moldova" (cu modificările ulterioare) și a Regulamentului acestui Consiliu, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.736 din 5 august 1997.

În procesul examinării dosarului, Curtea a constatat că Președintele Republicii Moldova, propunînd crearea pe lîngă Guvern a unui consiliu coordonator pentru combaterea criminalității și corupției și asigurarea ordinii de drept, a urmărit scopul de a apăra democrația, drepturile și libertățile cetățenilor. În conformitate cu art.10 din Legea securității statului nr.618-XIII din 31 octombrie 1995, Președintele republicii este responsabil de starea securității statului în limitele atribuțiilor stabilite de legislație. Potrivit legii precitate, șeful statului ia măsurile necesare pentru asigurarea securității statului, conlucrarea autorităților publice în domeniul securității statului. Prin urmare, Decretul prezidențial nr.315 din 8 noiembrie 1994 este conform art.88 lit.j) din Constituție și prevederilor Legii securității statului nr.618-XIII din 31 octombrie 1995 și a fost calificat drept constituțional. Au fost recunoscute constituționale și Hotărîrea Guvernului nr.837 din 21 noiembrie 1994 și Regulamentul Consiliului coordonator pentru combaterea criminalității și corupției și asigurarea menținerii ordinii de drept pe lîngă Guvernul Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.736 din 5 august 1997 (M.O., 1998 nr. 109-110, art. 44).

La sesizarea a 22 de deputați în Parlament, Curtea a exercitat controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.146 din 10 mai 1995 "Cu privire la numirea Primăriei municipiului Chișinău". Pronunțîndu-se asupra obiectului, sesizării, Curtea a menționat că Legea Supremă consfințește eligibilitatea drept principiu democratic de bază al funcționării administrației publice locale. Primarii orașelor (municipiilor) și satelor (comunelor) și consilierii consiliilor raionale, orașenești (municipale) și satești (comunale) sînt aleși de cetățeni în condițiile legii. Prin urmare, Constituția stabilește clar că autoritățile administrației publice locale sînt eligibile. Din dispozițiile constituționale citate rezultă că Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 146 din 10 mai 1995 "Cu privire la numirea Primăriei municipiului Chișinău", atît prin titlu, cît și prin conținut, contravine art. 2 alin. (1), art. 38, 109, 112 și

113 din Constituție. Numind prin decret primarul municipiului Chișinău, viceprimarii, secretarul și membrii primăriei, Președintele și-a depășit competențele prevăzute de Constituție. Pentru motivele arătate, Curtea a recunoscut neconstituțional Decretul Președintelui Republicii Moldov nr. 146 din 10 mai 1995 (M.O., 1998, nr. 111-113, art. 45).

III. CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII HOTĂRÎRILOR
ȘI DISPOZIȚIILOR GUVERNULUI
(art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție)

La 3 martie 1998 Guvernul a adoptat Hotărîrea nr. 243 "Cu privire la măsurile urgente de realizare a Legii bugetului pe anul 1998". Conform pct. 5 alin. 5 din această Hotărîre, Ministerul Învățămîntului, Tineretului și Sportului urma să reexamineze planurile de studii pentru învățămîntul primar, gimnazial, mediu general și liceal și să prevadă trecerea unor ore din componentul școlar și a orelor de cerc la prestări contraplată. Această hotărîre a fost contestată de deputatul Simion Dragan. Autorul sesizării susținea că, potrivit art. 35 alin. 4 din Constituție, învățămîntul de stat în Republica Moldova este gratuit și că prin Hotărîrea Guvernului s-a încălcat această prevedere constituțională.

Curtea a estimat că potrivit art. 35 alin. (4) din Constituție, "învățămîntul de stat este gratuit", iar alin. (1) din același articol prevede că "dreptul la învățătură este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin învățămîntul liceal și prin cel profesional, prin învățămîntul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare". Același articol (alin. 5) stipulează în mod imperativ că toate instituțiile de învățămînt - statale și nestatale - se înființează și își desfășoară activitatea numai în condițiile legii. Concepția dezvoltării învățămîntului în Republica Moldova, aprobată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 337-XIII din 15 decembrie 1994, și Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 prevăd că învățămîntul primar și gimnazial (clasele I-IX) este obligatoriu și asigură tuturor copiilor standardul educațional necesar. Curtea a relevat că argumentele sesizării sînt convingătoare, și a apreciat drept neconstituțional pct. 5 alin. 5 din Hotărîrea Guvernului nr. 243 din 3 martie 1998 (M.O., 1998, nr. 94-95, art. 37).

A fost recunoscută neconstituțională și Hotărîrea Guvernului nr. 692 "Cu privire la modul de arendare a bunurilor publice și cuantumului arendeii", adoptată la 24 iulie 1997 (cu modificările și completările operate prin Hotărîrea Guvernului nr. 1952 din 11 noiembrie 1997). Hotărîrea menționată a fost contestată de deputații Ion Ungureanu, Eugen Rusu și Nicolae Andronic.

Curtea, analizînd conținutul Hotărîrii Guvernului și prevederile Regulamentului, aprobat prin aceasta, a constatat că actul normativ contestat, de fapt, substituia reglementările stabilite de Legea nr. 861-XII "Cu privire la arendă", adoptată la 14 ianuarie 1992. Prin această Lege se reglementează relațiile de arendă, sînt stabilite obiectele și subiecții relațiilor de arendă, drepturile și obligațiile lor. Legea (art. 7) stabilește că documentul de bază ce reglementează relațiile dintre persoana care dă în arendă și arendaș este contractul de arendă, ce reprezintă acțiunea părților cu drepturi egale. Normele imperative ale Hotărîrii Guvernului privind recalcularea cuantumului arendeii și necesitatea operării în legătură cu aceasta a modificărilor respective în contractele de arendă contravin art. 1 alin. (3), art. 126 alin. (1), art. 127 alin. (1) și (2) din Constituție.

Curtea a apreciat ca nejustificat și dreptul pe care și l-a arogat Guvernul de a stabili modul de arendare a bunurilor publice și cuantumul arendeii, de a obliga agenții economice de stat, instituțiile bugetare, toate societățile economice cu cotă preponderent publică, care au încheiat contracte de arendă a obiectivelor de stat, să recalculeze cuantumul arendeii conform Regulamentului adoptat, să opereze modificări în contractele de arendă deja încheiate, precum și să înregistreze în mod obligatoriu aceste contracte la organele abilitate de Guvern,

deoarece, potrivit prevederilor art. 33 din Legea cu privire la proprietate, dreptul exclusiv de a stabili modul de posedare, de folosire și de administrare a proprietății de stat aparține organului legislativ al țării. Prin urmare, Guvernul și-a depășit competențele și s-a implicat în activitatea puterii legislative (M.O., 1998, nr. 22-23, art. 12).

La 13 august 1997 Guvernul a adoptat Hotărîrea nr. 777 "Privind perfecționarea mecanismului de reglementare a comerțului exterior". Conform pct. 1 alin. 4 din Hotărîrea menționată, cu începere de la 1 octombrie 1997, importul băuturilor alcoolice și articolelor din tutun urma să se efectueze numai de către distribuitorii autorizați ai producătorilor produselor respective, care dispuneau de un fond statutar de peste 500 mii lei și posedau licențe pentru acest gen de activitate. Prin pct. 1 alin. 6 din Hotărîre se interzicea, începînd cu 1 ianuarie 1998, importul și comercializarea mărfurilor alimentare și industriale de larg consum fără mențiunea în limba oficială a statului pe etichetă, ambalaj și în documentele de însoțire a mărfurilor, care să cuprindă: denumirea produsului, cantitatea, conținutul de calorii, data preparării, termenul de valabilitate etc.

Hotărîrea stipula, totodată, că pentru eliberarea licențelor de export-import, a certificatelor de origine se percepe o taxă în mărime de 0,1% din valoarea mărfurilor exportate sau importate și că ministerele respective au dreptul să utilizeze 15% din încasări pentru procurarea formularelor internaționale, elaborarea programelor și realizarea unor măsuri concrete de promovare a exportului de mărfuri.

Examinînd materialele dosarului, Curtea a subliniat că Legea Supremă a țării, prin art. 126 alin. (2) lit. b) stabilește obligația statului de a asigura libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție. Principiile activității economice externe sînt prevăzute în art. 5 din Legea nr. 849-XII din 3 ianuarie 1992 "Privind bazele activității economice externe în Republica Moldova", care stipulează că activitatea economică externă se bazează pe egalitatea juridică a tuturor subiecților activității economice externe, indiferent de forma de proprietate. Prin sintagma "a tuturor subiecților" se înțelege că statul trebuie să asigure egalitatea subiecților activității economice externe nu numai indiferent de forma de proprietate, dar și indiferent de situația lor financiară. Curtea a apreciat că Guvernul, prin Hotărîrea sa, a creat, de fapt, condiții pentru monopolizarea acestui gen de activitate de către unii agenți economici. De asemenea, Curtea a constatat că prevederile pct. 1 alin. 4 din Hotărîrea Guvernului nr. 777 din 13 august 1997 contravin nu numai art. 126 alin. (2) lit. b) din Constituție, dar și dispozițiilor legilor precitate.

Curtea a apreciat că și punctul 2 din hotărîrea respectivă a Guvernului nu este conform art. 130 alin. (1) și art. 132 alin. (1) din Constituție. Potrivit art. 132 alin. (1) din Constituție, taxele, ca și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat, ale bugetelor raioanelor, orașelor și satelor, se stabilesc, conform legii, de organele reprezentative respective. Guvernul nu este organ reprezentativ, deci prin stabilirea unei astfel de taxe el și-a depășit competențele. Pentru motivele arătate, este în vădită contradicție cu art. 132 alin. (1) din Constituție și pct. 6 din Regulamentul cu privire la licențierea importului de băuturi alcoolice și articole din tutun (anexa nr. 4 la Hotărîrea Guvernului nr. 777 din 13 august 1997), conform căruia pentru obținerea licenței de import agenții economici urmau să transfere în bugetul de stat o taxă în mărime de 200 mii lei.

Curtea a calificat drept neconstituționale prevederile pct. 2 din Hotărîrea Guvernului și în partea ce se referă la modul de administrare și utilizare a încasărilor provenite de la eliberarea licențelor. În conformitate cu dispozițiile art. 130 alin. (1) din Constituție, formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale

instituțiilor publice sînt reglementate prin lege. Or, reglementarea modalității de administrare, utilizare și control asupra resurselor financiare ale statului de către Guvern contravin principiului constituțional al separației puterilor în stat (art. 6 din Constituție) (M.O., 1998, nr. 50-51, art. 22).

La sesizarea deputatului în Parlamentul de legislatura a XIII-a Leonid Tabară, Curtea a exercitat controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr. 213 din 4 aprilie 1995 "Privind operarea unor modificări în Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 767 din 10 decembrie 1993".

În conformitate cu pct. 3 din Hotărîrea C.C. al P.C.M. și Consiliului de Miniștri al RSSM nr. 155 din 20 aprilie 1987 "Despre măsurile de ameliorare a lucrului piețelor colhoznice în R.S.S. Moldovenească" s-a considerat oportun de a transmite piețele colhoznice din gestiunea Ministerului Comerțului în gestiunea Uniunii Asociațiilor de Consum din Republica Moldova (MOLDCOOP).

Întru executarea Legii nr. 460-XII din 23 ianuarie 1991 "Cu privire la proprietate" și în scopul restituirii patrimoniului statului, Guvernul, prin Hotărîrea nr. 767 din 10 decembrie 1993 "Cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a activității comerciale a piețelor colhoznice din raza teritorială a primăriilor orașelor", a decis să restituie, cu titlu gratuit, primăriilor orașenești proprietatea statului, piețele orașenești, transmisă în 1987 MOLDCOOP-ului.

Prin Hotărîrea nr. 213 din 4 aprilie 1995 Guvernul a modificat Hotărîrea nr. 767 din 10 decembrie 1993, restituind, cu titlu gratuit, primăriilor orașelor Bender, Bălți, Cahul, Chișinău, Orhei, Tiraspol proprietatea statului din piețele acestora. Totodată, s-a indicat că piețele Uniunii Asociațiilor de Consum (MOLDCOOP), situate în centrele raionale, localitățile de tip orășenesc, sate, nu pot fi privatizate sau transmise structurilor de stat ori altor structuri fără acordul proprietarului.

Analizînd cazul, Curtea a constatat că MOLDCOOP-ului, prin alin. 2 pct. 1 din Hotărîrea Guvernului nr. 213 din 4 aprilie 1995, de facto i se recunoaște dreptul la proprietate, care, potrivit art. 46 alin. (1) din Constituție, este garantat de stat. Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia presupune, de asemenea, că nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită, potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire (art. 46 alin. (2) din Constituție). Întrucît dispoziția alin. 2 pct. 1 din Hotărîrea Guvernului nu aduce atingere proprietății publice, ea este recunoscută constituțională.

Curtea a constatat însă că, raportate fiind la dispozițiile constituționale menționate, prevederile pct. 1 alin. 1 din Hotărîrea respectivă a Guvernului sînt neconstituționale. Dispozițiile Legii Supreme prevăd că regimul juridic general al proprietății se reglementează prin lege organică adoptată de Parlament (art. 72 alin. (3) lit. i) și, prin urmare, toate reglementările raporturilor patrimoniale prin acte normative subordonate legii trebuie efectuate în cadrul legal stabilit (M.O., 1998, nr. 69, art. 30).

A fost apreciată drept neconstituțională Hotărîrea Guvernului nr. 320 din 10 iunie 1996 "Privind modul de recalculare a sumei de compensare a pagubei cauzate lucrătorilor în urma mutilării sau altor vătămări ale sănătății, căpătate în timpul exercitării obligațiilor de serviciu", modul de recalculare a sumei de compensare a pagubei, aprobat prin această hotărîre, precum și Anexa "Mărimile salariului mediu pe țară aplicate la determinarea coeficienților de recalculare a sumei de compensare a pagubei...". Sesizarea asupra hotărîrii în cauză a fost depusă de Curtea Supremă de Justiție, la demersul judecătoriei sectorului Botanica din municipiul Chișinău.

Curtea a relevat că Hotărîrea Guvernului aduce atingere drepturilor cetățenilor, cărora anterior le-a fost stabilit cuantumul sumei compensării pagubei cauzate prin vătămarea sănătății, deoarece noul mod de recalculare a pagubelor cu aplicarea coeficientului individual, instituit prin hotărîrea în cauză a Guvernului, influența mărimea

compensației și nivelul asistenței sociale a persoanei accidentate. Or, potrivit prevederilor constituționale, protecția intereselor persoanei care a avut de suferit în asemenea cazuri este asigurată numai pe cale legislativă. Mai mult decât atât, potrivit art. 72 lit. j) din Constituție, măsurile de protecție socială a populației, condițiile și mecanismul de asistență socială sînt sfere independente ale reglementării judiciare și ele urmează să fie determinate de către Parlament - organul legislativ al țării. Analiza acestor prevederi denotă că Guvernul, adoptînd Hotărîrea în cauză, și-a depășit competențele și s-a implicat în activitatea puterii legislative, întrucît chestiunile supuse examinării tîn exclusiv de competența Parlamentului și se soluționează numai prin lege. Astfel, Hotărîrea Guvernului nr. 320 din 10 iunie 1996 nu corespunde art. 6, 47 alin. (2), 72 alin. (3) lit. j) din Constituție (M.O., 1998, nr. 12-13, art. 9).

Alte patru hotărîri ale Guvernului, examinate la sesizarea deputatului Victor Cecan, au fost declarate constituționale. Una din ele este hotărîrea nr. 523 din 4 iunie 1998, prin care Guvernul a aprobat Programul său de activitate pentru anii 1998-2001, obligînd ministerele, departamentele și organele administrației publice locale să întreprindă măsurile necesare pentru realizarea lui (M.O., 1998, nr. 103-104, art. 43).

A fost recunoscută constituțională și Hotărîrea Guvernului "Cu privire la atribuțiile Prim-ministrului, viceprim-miniștrilor și ministrului de stat" nr. 519 din 28 mai 1998, prin care au fost repartizate atribuțiile între actualii Prim-ministru, viceprim-miniștri și ministrul de stat (M.O., 1998, nr. 97-98, art. 40).

Curtea a recunoscut și constituționalitatea Hotărîrii Guvernului nr. 695 din 24 iunie 1998 "Cu privire la instituirea reprezentanțelor comercial-economice ale Republicii Moldova peste hotare" și a Regulamentului Reprezentanței comercial-economice a Republicii Moldova peste hotare. Prin această hotărîre, în scopul extinderii și aprofundării relațiilor comerciale și economice cu alte state, se permite instituirea reprezentanțelor comercial-economice în străinătate. Tot prin Hotărîrea precitată a fost aprobat Regulamentul Reprezentanței. Conducerea și controlul asupra activității reprezentanțelor comercial-economice se pun în sarcina Ministerului Economiei și Reformelor (M.O., 1998, nr. 100-102, art. 41).

IV. HOTĂRÎRI DE INTERPRETARE A CONSTITUȚIEI (art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție)

La sesizarea Curții Supreme de Justiție, Curtea Constituțională a interpretat art.20 din Constituție. Necesitatea interpretării prevederilor acestui articol a fost determinată de apariția dificultăților în soluționarea litigiilor de muncă.

Potrivit art. 66 lit.j) din Constituție, Parlamentul "alege și numește persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege". Constituția nu prevede modalitatea de eliberare din funcție a conducătorilor numiți de Parlament. În sesizarea Curții Supreme de Justiție se susține că atât Codul muncii, cît și Regulamentul de activitate al Comisiei guvernamentale pentru examinarea litigiilor, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.565 din 20 iunie 1997, stabilesc o modalitate diferită de cea prevăzută de Constituție de soluționare a litigiilor de muncă ale unor categorii de funcționari publici, fie că impun aplicarea unor acte normative neconstituționale nesusceptibile controlului constituționalității. Avînd în vedere că în procesul examinării litigiului de numire și eliberare din funcție a președintelui Companiei de Stat "Teleradio-Moldova" și a directorului general al Televiziunii au apărut diferite interpretări ale art. 20 din Constituție referitoare la limitele accesului la justiție și competența instanțelor judecătorești la soluționarea litigiilor de muncă, Curtea Supremă de Justiție a cerut interpretarea art. 20 din Constituție în următoarele aspecte: care sînt restricțiile pentru accesul la justiție și trebuie ele să fie indicate expres în lege sau nu? Conducătorii aleși,

confirmați sau numiți în funcție prin hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, hotărârile Guvernului, hotărârile altor autorități publice centrale se pot adresa direct instanțelor judecătorești pentru soluționarea litigiilor de muncă? Au acces la justiție reclamanții în cauza civilă respectivă?

În hotărârea sa Curtea a constatat că dispozițiile art. 20 alin.(2) din Constituție garantează tuturor titularilor de drepturi civile accesul liber la justiție în soluționarea litigiilor de muncă. Acest drept nu poate fi limitat de nici o lege. Stabilirea unor proceduri speciale sau a jurisdicției constituționale pentru persoanele oficiale de stat, exponente ale unui interes politic și public deosebit, numite în funcție prin hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, hotărârile Guvernului, care sînt emise în exercițiul atribuțiilor prevăzute direct de normele Constituției sau de alte legi, nu constituie o limitare a accesului la justiție (M.O.,1998, nr. 56-59, art. 24).

Deputatul Victor Stepaniuc a solicitat interpretarea art.74 alin.(1) și (2), art.82 alin.(1), art.143 alin.(1) din Constituție și în special a sintagmei "majoritatea parlamentară", cu care se operează în aceste articole. Deoarece Curtea s-a pronunțat deja asupra art.74 alin.(1) și (2) și, implicit, asupra art.143 alin.(1) din Constituție, prin hotărârile nr.26 din 13 octombrie 1997 și nr.9 din 26 februarie 1998, si a considerat că ele nu necesită o interpretare suplimentară, ea s-a limitat la elucidarea sensurilor sintagmei "majoritatea parlamentară" din art.82 alin.(1) din Constituție. Curtea a apreciat că această sintagmă se referă expres la activitatea partidelor, organizațiilor social-politice, blocurilor electorale reprezentate în Parlament, care își propun înlăptuirea unor obiective programatice și au vocația de a determina sau influența cursul evenimentelor social-politice.

În urma interpretării teleologice a dispozițiilor art.82 alin.(1) din Constituție, Curtea a conchis că ele prevăd procedura de desemnare a candidatului pentru funcția de Prim-ministru și de numire a Guvernului. Președintele republicii este obligat să consulte Parlamentul, iar acesta, la rîndul său, este obligat să-și expună părerea asupra candidaturii propuse. Cadrul legislativ nu reglementează însă modalitățile, procedeele și formele consultării majorității parlamentare, ele rămînînd la discreția părților.

Astfel, prin sintagma "majoritatea parlamentară" se înțelege majoritatea absolută a deputaților aleși în Parlament, care, în baza dispozițiilor constituționale, pot acorda vot de încredere Guvernului și Prim-ministrului, desemnat de Președintele republicii. Totodată, Curtea a menționat că Președintele Republicii Moldova este în drept să consulte forțele politice reprezentate în Parlament și întregul corp de deputați.

În baza celor expuse, Curtea a hotărît că prin sintagma "majoritatea parlamentară", cuprinsă în art.82 alin.(1) din Constituție, se înțelege numărul de deputați ce constituie jumătate plus unu din numărul total de deputați aleși în Parlament (M.O., 1998, nr. 69, art. 31).

La sesizarea deputatului Valeriu Pleșca, Curtea a interpretat art.76 din Constituție "Intrarea în vigoare a legii". Autorul sesizării afirma că în activitatea legiuitoare a Parlamentului au avut loc cazuri de adoptare a actelor legislative cu acțiune retroactivă. Ca exemplu el invoca Legea nr.1569-XIII "Privind modificarea și completarea Legii bugetului pe anul 1998", adoptată la 26 februarie 1998 și publicată la 19 martie 1998, care, prin art.II, stabilea că prevederile art.I din această lege (cu excepția cîtorva puncte) se aplică de la 12 februarie 1998. Unele prevederi din art. I se refereau la schimbarea modului de percepere a impozitelor, care în consecință a influențat negativ condițiile de activitate a contribuabililor. Potrivit art. 7 alin.3 din Legea privind bazele sistemului fiscal, legele care prevăd schimbarea mărimii plăților fiscale și schimbarea răspunderii pentru încălcarea legislației fiscale nu au putere retroactivă. Art. 1 alin. 4 din Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, de asemenea, stipulează că actele oficiale intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul lor.

În hotărîrea sa Curtea a menționat că principiul neretroactivității legii, consacrat expres în art.22 din Constituție, urmărește protejarea libertăților, contribuie la adîncirea securității juridice, a certitudinii în raporturile interumane. Principala valoare a ordinii de drept constă în posibilitatea oferită fiecăruia de a-și conforma comportamentul regulilor dinainte stabilite. Avînd în vedere că nepublicarea legii atrage după sine inexistența acesteia, data intrării în vigoare, prevăzută în textul unei legi, nu poate fi decît posteroară publicării sale în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova". Or, nu poate fi în vigoare legea care a priori intră în contradicție cu principiul constituțional privind publicarea legii.

Pentru considerentele expuse, Curtea a hotărît că intrarea în vigoare a legii conform art. 76 din Constituție semnifică următoarele: legea adoptată în conformitate cu art. 74 și promulgată în conformitate cu art. 93 din Constituție urmează a fi publicată în mod obligatoriu în M. O. Legea publicată în M.O. intră în vigoare la data publicării, inclusiv în cazurile cînd această dată nu este prevăzută expres în textul legii, ori la data prevăzută în textul ei, dar care nu poate precede data publicării legii. Modul de intrare în vigoare a legii se referă atît la lege în întregime, cît și la părțile ei componente (M.O., 1998, nr. 100-102, art. 42).

La cererea deputatului Victor Cecan Curtea a interpretat prevederile a trei articole din Constituție - art.41 alin.(1), art.85 alin.(1) și art.93 alin.(2).

Avînd în vedere că, potrivit prevederilor art.72 alin.(3) din Constituție, atît organizarea și funcționarea partidelor, cît și sistemul electoral țin de domeniul legilor organice (lit.a) și lit.g) din articolul numit), autorul sesizării ajunge la concluzia că libera asociere a cetățenilor în partide și în alte organizații social-politice nu poate fi condiționată de legea organică cu privire la partide. Numai participarea partidelor și organizațiilor social-politice la alegeri poate fi condiționată, dar în acest caz, susținea autorul sesizării, condiționarea urmează să fie stabilită în legea privind sistemul electoral.

În scopul stabilirii voinței autentice a legislatorului constituant, la examinarea art. 41 alin. (1) în aspectul solicitat de autorul sesizării, Curtea a reținut că Constituția, prin art. 41, statuează expres că cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice, iar prin art. 42 - că orice salariat are dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate. Avînd în vedere importanța partidelor și alor organizații social-politice în viața societății, faptul că pluralismul politic este o garanție a democrației constituționale, Constituția a stabilit că organizarea și funcționarea partidelor politice se reglementează prin lege organică (art. 72 alin. (3) lit.g). Astfel, organizarea și funcționarea partidelor politice sînt supuse reglementărilor constituționale și legale.

Curtea a menționat că stabilirea unor criterii ce țin de organizarea și funcționarea partidului politic (modul de creare, scopul creării, existența unui patrimoniu, unei structuri de sine stătătoare, înregistrarea, principiul reprezentativității) derivă direct din dreptul Parlamentului de a le reglementa prin lege organică. Referitor la criteriul invocat de autorul sesizării privind condiționarea asocierii libere în partide politice prin reprezentativitatea membrilor lor, Curtea a constatat că principiul reprezentativității nu contravine dreptului constituțional de asociere liberă a cetățenilor, dar ar putea fi neconstituțional, dacă prin efectele sale ar conduce la suprimarea dreptului de asociere sau la efecte similare cu o asemenea suprimare.

Pentru considerentele expuse, Curtea a constatat că stabilirea prin legea organică privind organizarea și funcționarea partidelor politice a unor criterii ce țin de dobîndirea de către acestea a statutului de persoană juridică nu poate servi drept impediment în realizarea dreptului la libera asociere a cetățenilor în partide politice, prevăzut de art.41 alin.(1) din Constituție.

Curtea a mai reținut că sistemul electoral, care, potrivit art. 72

alin. (3) lit. a) din Constituție, se reglementează prin lege organică, înglobează modul de organizare și desfășurare, condițiile generale de participare a tuturor concurenților electorali, inclusiv a partidelor politice, la campania electorală pentru alegerea diferitelor autorități. Astfel, Curtea a constatat că, prin prisma reglementărilor constituționale din art. 41 alin. (1), 72 alin. (3) lit. a) și g), modul de participare a partidelor politice la alegeri urmează să fie reglementat prin lege organică, după cum se prevede în art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție.

Pentru motivele expuse, Curtea a hotărât că reglementarea juridică a modului și condițiilor de participare a partidelor și altor organizații social-politice la alegeri se efectuează în baza prevederilor unei legi organice conform art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, iar stabilirea prin lege organică, prevăzută în art. 72 alin. (3) lit. g) din Constituție, a criteriului reprezentativității pentru înregistrarea partidelor și organizațiilor social-politice nu este prin sine însuși un impediment în exercitarea dreptului cetățenilor la libera asociere în partide și în alte organizații social-politice, drept consfințit în art. 41 alin. (1) din Constituție (M.O., 1999, nr. 1-2, art. 1).

În ceea ce privește noțiunea de "blocare a procedurii de adoptare a legilor timp de trei luni" din art. 85 alin. (1) din Constituție Curtea a apreciat că ea se referă la etapa finală a procesului legislativ, și anume la votarea proiectului de lege în vederea adoptării lui de către Parlament în calitate de lege.

Prin "blocarea procedurii de adoptare a legilor timp de trei luni", în termenii art. 85 alin. (1) din Constituție, se subînțelege acțiunile unor deputați sau grupuri de deputați, îndreptate spre tergiversarea sau zădărnicierea procedurii de votare a proiectelor de legi, având drept rezultat incapacitatea Parlamentului de a adopta timp de trei luni legi, în special legi de importanță majoră în viața statului, legi care reglementează relații sociale de importanță deosebită sau care instituie principii și norme fundamentale.

Interpretarea dispozițiilor art. 85 alin. (1) din Constituție, dată în punctele 1 și 2 ale părții rezolutive a Hotărârii, are incidență asupra procedurii de adoptare de către Parlament a legilor prevăzute de art. 72 alin. (1) din Constituție și vizează procedura de adoptare nu a unei singure legi, ci a unei serii de legi (M.O., 1999, nr. 1-2, art. 3).

Necesitatea interpretării clauzelor articolului 93 alin. (2) din Constituție a fost argumentată de autorul sesizării prin faptul că în textul acestui articol nu este arătat expres actul (decret, demers, scrisoare etc.) prin care Președintele Republicii Moldova, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, o trimite spre examinare Parlamentului. În opinia autorului, art. 93 din Constituție stipulează atribuțiile specifice ale șefului statului în procesul legislativ și, deoarece, conform art. 94 alin. (1) din Legea Supremă, în exercitarea atribuțiilor sale, Președintele Republicii Moldova emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului, trimiterea unei legi cu obiecțiile șefului statului spre reexaminare Parlamentului, de asemenea, se efectuează prin decret prezidențial.

Curtea a menționat că, într-adevăr, art. 93 din Constituție nu prevede modalitatea prin care șeful statului trimite Parlamentului legea spre reexaminare. Curtea n-a reținut însă teza din sesizare, potrivit căreia trimiterea legii spre reexaminare Parlamentului se face prin decret prezidențial. Conform art. 94 alin. (1) din Constituție, decretul emis de Președintele Republicii Moldova sînt obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului și, de regulă, ele au caracter normativ. Obiecțiile șefului statului asupra unei legi, indiferent de natura lor, nu sînt obligatorii pentru Parlament. Aceasta rezultă din art. 93 alin. (2) din Constituție, care prevede dreptul Parlamentului de a-și menține hotărîrea adoptată anterior.

În hotărîrea sa Curtea a arătat că trimiterea Legii adoptate, cu obiecțiile Președintelui Republicii Moldova, pentru reexaminare Parlamentului, în baza art. 93 alin. (2) din Constituție, înseamnă refuzul șefului statului de a o promulga. Refuzul de a promulga legea se

perfectează în forma unui demers scris al Președintelui, în care se arată motivele refuzului.

Conform art.93 alin.(2) din Constituție, Președintele Republicii Moldova, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, inclusiv ce țin de procedura adoptării acesteia, este în drept să o trimită în termen de cel mult două săptămâni Parlamentului spre reexaminare, dar numai o singură dată. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele este obligat să promulge legea (M.O., 1998, nr. 26-27, art. 15).

V. AVIZE ASUPRA INIȚIATIVEI DE REVIZUIRE A CONSTITUȚIEI (art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție)

La 10 iunie 1998 Curtea a examinat materialele și documentele conținând semnăturile a 225 de mii de cetățeni ai Republicii Moldova, în care se solicita avizul Curții asupra inițiativei de revizuire a art.73 din Constituție.

În proiectul prezentat se propunea completarea art. 73 din Constituție după cum urmează: după cuvântul "Guvernului" să fie adăugate cuvintele: "și Centrul sindical național interramural". Această modificare era argumentată prin faptul că, potrivit dispozițiilor Constituției anterioare, sindicatele aveau dreptul de inițiativă legislativă, ceea ce asigura eficiența activității sindicatelor în promovarea și protejarea drepturilor economice și sociale ale salariaților.

Verificând dacă au fost respectate condițiile necesare pentru exercitarea inițiativei de revizuire a Constituției, Curtea a constatat că pentru inițierea procedurii de revizuire au semnat cetățeni din 39 de raioane și municipii, dintre care în 22 au fost colectate peste 5000 de semnături (municipiile Chișinău, Bălți, raioanele Anenii-Noi, Briceni, Cahul, Călărași, Ceadăr-Lunga, Comrat, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Hîncești, Ocnița, Orhei, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Ștefan Vodă, Ungheni). Însă condiția ca în fiecare din aceste localități să fie colectate cel puțin 5000 de semnături, iar în total cel puțin 200.000 de semnături, nu a fost îndeplinită. În cele 22 de localități nominalizate și-au depus semnătura doar 174.569 de cetățeni. Întrucât inițiatorii procedurii de revizuire nu au îndeplinit această condiție, preconizată în art. 141 alin. (1) lit.a) din Constituție, Curtea nu a dat aviz pozitiv (M.O., 1998, nr. 9, art.7).

VI. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Analiza sesizărilor depuse la Curtea Constituțională în 1998, a hotărârilor adoptate de Curte în această perioadă și a datelor statistice cuprinse în raport permit să se tragă concluzia că la elaborarea actelor normative ale Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului și Guvernului, supuse controlului constituționalității, s-au admis lacune regretabile. Calitatea joasă a actelor respective se explică în mare măsură și prin faptul că proiectele nu au fost supuse preliminar unor expertize calificate și profunde. Un moment îngrijorător este faptul că persistă încălcarea principiului constituțional de bază al separației puterilor, autoritățile arogându-și adeseori atribuții improprii.

Un caz ieșit din comun s-a produs la 2 aprilie 1998, când Parlamentul a adoptat Hotărârile nr. 1622-XIII, nr.1623-XIII, nr. 1624-XIII și nr. 1625-XIII despre acordarea unor garanții și indemnizații deputaților în Parlament după expirarea mandatului, despre pensie și conferirea gradelor de calificare acestor persoane, substituind câteva articole din Legea despre statutul deputatului, articole, care, potrivit Hotărârii Curții nr. 7 din 17 februarie 1998, fuseseră deja recunoscute neconstituționale.

Prin hotărârile menționate Parlamentul a ignorat vădit Hotărârea Curții Constituționale nr. 7 din 17 februarie 1998, a încălcat art. 140 din Constituție, art. 28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

art. 71 din Codul jurisdicției constituționale privind caracterul irevocabil al Hotărîrii Curții, precum și Legea despre statutul deputatului și Legea serviciului public.

Fără îndoială, acest gest de fățișă sfidare a Curții Constituționale subminează bazele constituționale ale regimului de legalitate în Republica Moldova, stat de drept, democratic, bazat pe principiul separației și echilibrului puterilor. Or, actele adoptate de Parlament, menite să organizeze viața socială și să stabilească raporturi armonioase în societate, trebuie să corespundă principiilor generale de drept unanim recunoscute, astfel încît sistemul juridic și interesele juridice protejate să funcționeze adecvat și potrivit realităților obiective din societate.

Au mai avut loc și alte cazuri de neglijare a hotărîrilor Curții. Astfel, prin Hotărîrea Curții nr. 16 din 19 mai 1997 instituția "vizei de reședință" a fost recunoscută neconstituțională. Însă art. 39 alin. (6) din Codul electoral, adoptat la 21 noiembrie 1997, prevede că alegătorul poate fi înscris numai într-o singură listă electorală și la o singură secție de votare pe baza vizei de reședință. Această sintagmă contravine art. 38 alin. (2) din Constituție și Curtea a apreciat-o drept neconstituțională. Codul electoral însă nu a fost modificat pînă în prezent.

Continuă să fie tergiversată modificarea unor acte legislative și guvernamentale, necesitatea căreia derivă din hotărîrile Curții. Spre exemplu, n-au fost operate modificări în art. 186 alin. 8 Cod de procedură penală în redacția Legii nr. 1275 din 18 iulie 1997, care a limitat posibilitatea de a ataca în instanța de judecată ordonanțele de încetare a procesului penal la etapa anchetei preliminare (Hotărîrea Curții nr. 10 din 17 martie 1998). A rămas neschimbat alin. 1 pct. 1 din Hotărîrea Guvernului nr. 213 din 4 aprilie 1995 "Privind operarea unor modificări în Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 767 din 10 decembrie 1993" - cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a activității comerciale a piețelor colhoznice din raza teritorială a primăriilor orașelor (Hotărîrea Curții nr. 20 din 2 iulie 1998).

Sînt inexplicabile și alte momente regretabile. La 27 februarie 1998 Parlamentul a adoptat Legea nr. 1587-XIII "Privind modificarea și completarea Legii cu privire la Curtea Constituțională și a Codului jurisdicției constituționale". Contrar art. 73 din Regulamentul Parlamentului, care prevede că legea se trimite spre promulgare în termen de 25 de zile de lucru de la adoptarea ei, Legea în cauză n-a fost trimisă pînă în prezent Președintelui Republicii Moldova spre promulgare. În schimb s-au întreprins acțiuni nejustificate și fără nici un temei juridic, cum ar fi examinarea ei suplimentară de către Guvern, remiterea noului aviz al Guvernului pentru examinare cîtorva comisii permanente ale Parlamentului etc. Aceste acțiuni pot fi apreciate ca o atitudine tendențioasă și incorectă față de Curtea Constituțională.

Este incontestabil faptul că pentru a i se garanta Curții Constituționale posibilitatea de a-și exercita independent și în volum deplin atribuțiile, o importanță mare are finanțarea activității ei. Conform art. 37 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, ea are un buget propriu, care este parte integrantă a bugetului de stat. Proiectul de buget, cu avizul prealabil al Ministerului Finanțelor, se aprobă de Parlament concomitent cu bugetul de stat. Respectîndu-se aceste condiții, bugetul Curții pentru anul 1999 a fost fixat și aprobat în sumă de 900 mii lei. Însă la 30 septembrie 1998 Guvernul a stabilit un buget mai mic, în sumă de 800 mii lei, sumă minimă pentru salarizarea personalului Curții și întreținerea sediului ei. Dar și această sumă Parlamentul, ignorînd cerințele legii, a găsit de cuviință s-o reducă la 700 mii lei, ceea ce va crea dificultăți substanțiale în activitatea Curții.

* * *

Mulți cetățeni, nemaisperînd să-și poată rezolva problemele în organele de resort, apelează la Curtea Constituțională, ca la ultima

instanță care le-ar putea veni în ajutor. Pe parcursul anului 1998 la Curte au parvenit 83 de scrisori și petiții. Caracterul acestora este diferit. Intelectualitatea de la țară cere ajutorul pentru obținerea cotei de pământ, mulți cetățeni ne solicită sprijinul în restabilirea la serviciu, în soluționarea problemelor locative, achitării restanțelor la salarii și pensii, o mare parte din petiționari nu sînt de acord cu sentințele și deciziile instanțelor judecătorești. Unui număr mare de cetățeni li s-au dat explicațiile necesare. Celelalte petiții au fost trimise organelor de resort pentru examinare și soluționare. Analiza petițiilor cetățenilor confirmă că cea mai gravă și flagrantă încălcare a drepturilor omului în Republica Moldova este neachitarea la timp a salariilor și pensiilor.

* * *

Recunoscută de către organismele internaționale, Curtea Constituțională a Republicii Moldova întreține relații bilaterale de cooperare cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Asociația Curților Constituționale Francofone, Comisia pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică, Institutul Național de Justiție al Departamentului de Justiție al SUA, Universitatea d'Auvergne din Clermont, Franța, Curțile Constituționale din Armenia, Azerbaidjan, Belarusi, Bulgaria, Franța, Polonia, România, Slovenia, Curtea Supremă a SUA. În anul ce s-a scurs judecătorii Curții au participat la simpozionul organizat de Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică de la Istanbul, Turcia, la Conferința teoretico-științifică internațională "Rolul organelor controlului constituțional în protecția drepturilor social-economice, social-culturale și a libertăților cetățenilor" din Minsk, Belarusi, la seminarul internațional "Controlul constituțional și desfășurarea alegerilor" din Erevan, Armenia, la Conferința președinților Curților Constituționale din Beirut, Liban, organizată de Asociația Curților Constituționale Francofone, au efectuat vizite de informare la instituțiile din cadrul Consiliului Europei: Adunarea Parlamentară, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Comisia de la Veneția.